

**ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ»**

Північноукраїнський інститут імені Героїв Крут

МАУП

Кафедра Управління персоналом, економіки праці та публічного управління

Схвалено на засіданні кафедри
УПЕППУ

Протокол № 1 від 26.08.2025 р.

Завідувач кафедри

Ганна ПОПОВА

***СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ»***

Спеціальності: **051 Економіка**

Освітнього рівня: **перший (бакалаврський) рівень**

Освітньої програми: **«Економіка»**

Спеціалізація: _____

Розробник силабусу навчальної дисципліни:

Ямполець Павло Віталійович, кандидат історичних наук, доцент кафедри
Загальнонаукових, соціальних та поведінкових дисциплін

(підпис)

Викладач:

Ямполець Павло Віталійович, кандидат історичних наук, доцент кафедри
Загальнонаукових, соціальних та поведінкових дисциплін

(підпис)

Силабус розглянуто на засіданні кафедри Управління персоналом, економіки
праці та публічного управління

Протокол №_1_від «_26_» ____08____2025р.

Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Історія економічної думки
Шифр та назва спеціальності	051 Економіка
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	обов'язкова
Кількість кредитів і годин	4 кредити/120 год. Лекції: 26 год. Практичні заняття: 26 год. Самостійна робота: 68 год.
Термін вивчення дисципліни	3 семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	залік
Сторінка дисципліни на сайті	https://chern.maup.com.ua/navchalno-metodichne-zabezpechennja-pershij-bakalavrskij-riven/

Загальна інформація про викладача. Контактна інформація. Комунікація.

П.І.Б. викладача	Ямполець Павло Віталійович
Науковий ступінь	Кандидат історичних наук
Вчене звання	-
Посада	доцент кафедри Загальнонаукових, соціальних та поведінкових дисциплін
Дисципліни, які викладає НПП	Історія та культура України, Філософія та логіка, Історія економічної думки
Напрями наукових досліджень	Історія, суспільні науки
Посилання на реєстри ідентифікаторів для науковців	ORCSD: 0000-0002-6962-5493 Профіль GoogleАкадемія: https://scholar.google.com/citations?user=_OA4XOUAAAAJ&hl=ru
Контактна інформація викладача:	
E-mail:	yampolets.pavlo@gmail.com
Контактний тел.	+38(098)93-03-339
Портфоліо викладача на сайті кафедри	https://chern.maup.com.ua/wp-content/uploads/2025/10/2025_jampolet-p.v.-portfolio-maup.pdf

1. Структура курсу

1.1 Анотація курсу

Курс «Історія економічної думки» є невід'ємною частиною підготовки фахівців спеціальності 051 Економіка. Дана навчальна дисципліна є теоретичною основою сукупності знань та вмінь, що на практиці формують фундаментальне економічне мислення майбутнього спеціаліста (фахівця в області міжнародних економічних відносин), прищеплює навички самостійних оцінок та систематизації основних економічних теорій, концепцій та наукових ідей; в дисципліні сконцентровано пізнавальний досвід минулих поколінь вчених економістів, представлено історико-економічні дослідження виникнення та еволюції концепцій, теорій, наукових поглядів, висвітлюється історико-економічне обґрунтування економічних категорій, соціально-економічних явищ та процесів, наукових парадигм та теоретичних концепцій, що мають системний вплив на формування сучасної економічної теорії, теорії міжнародних економічних відносин та на практичний розвиток світового господарства.

Курс розроблено з урахуванням сучасних вимог законодавства України, міжнародних стандартів та актуальних наукових досліджень.

1.2. Мета курсу:

метою викладання дисципліни у контексті спеціальності з урахуванням вимог стандарту вищої освіти (освітньої програми) є отримання студентами комплексних знань щодо сутності та еволюції економічних теорій, поглиблене вивчення та творче осмислення етапів та напрямів розвитку історії економічних вчень; систематизація економічних знань, концепцій та теорій провідних вчених – представників світових економічних шкіл; здійснення висновків та узагальнень щодо можливості практичного застосування історико-економічних досліджень, методології наукових економічних шкіл, провідних економічних концепцій та теорій світової економічної науки задля вирішення системних соціально-економічних проблем розвитку ринкової економіки, міжнародних економічних відносин та світового господарства в цілому.

1.3. Предмет вивчення курсу: виникнення, становлення і розвиток світової економічної думки.

1.4 Завдання навчальної дисципліни:

□ формування цілісного уявлення про історію економічних вчень на основі усвідомлення закономірностей та загальної логіки розвитку світової економічної думки у єдності домінуючих парадигм та їх теоретичних альтернатив;

- формування економічного типу мислення на основі вивчення базових економічних теорій та концепцій, усвідомлення тісного зв'язку історії економічних вчень з практикою розвитку ринкової економіки та світового господарства;
- систематизація та історико-економічний аналіз економічних теорій, концепцій та ідей на основі висвітлення їх змісту та трактувань у вчених – представників провідних економічних шкіл та світових наукових економічних течій, розкриття теоретикометодологічних особливостей наукового обґрунтування економічних теорій, категорій та концепцій, здійснення порівняльного аналізу та зіставлення теоретичних підходів у їх трактуванні;
- поглиблення теоретичних знань стосовно формування категоріального апарату економічної науки, усвідомлення закономірностей розвитку ринкового господарства на основі вивчення базових економічних теорій провідних вчених-економістів, дослідження ролі історії економічних вчень та економічних теорій і концепцій у формуванні концептуальних засад економічної політики;
- виявлення історико-економічної взаємозалежності, спадкоємності, еволюції, боротьби, злиття та зміни економічних теорій, концепцій, наукових поглядів вчених-економістів про розвиток системи ринкової економіки та всіх її складових;
- поглиблення знань з еволюції базових наукових економічних категорій, обґрунтування ринкових процесів господарювання та усвідомлення сутності економічних концепцій розвитку ринкового господарства, міжнародних економічних відносин та інших економічних дисциплін на основі вивчення історії економічних вчень;
- системний аналіз та розгорнута характеристика новітніх економічних теорій та концепцій антициклічного розвитку економіки, регулювання державно-монополістичного капіталізму, ринкової економіки та світового господарства, усвідомлення закономірностей формування та теоретико-методологічне обґрунтування економічної політики з урахуванням історико-економічного аналізу економічних теорій та концепцій;
- ознайомлення з сучасними економічними теоріями, концепціями та напрямками еволюції світової економічної думки щодо розвитку економічних систем та соціально-економічних процесів в умовах ринкового господарства;
- формування теоретичних основ системного історико-економічного аналізу, вивчення альтернативних економічних поглядів та концепцій вчених-економістів, систематизація теоретичних економічних поглядів та методології світових економічних шкіл щодо вирішення системних проблем розвитку ринкової економіки, у т.ч. антициклічного розвитку економіки, подолання безробіття, переходу до стабільних темпів економічного зростання,

прогресивного розвитку міжнародних економічних відносин та світового господарства.

1.5 Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Пререквізити:

Для вивчення курсу здобувачі потребують базових знань з нормативних дисциплін достатніх для сприйняття історичного категоріального апарату.

Постреквізити:

Після завершення курсу здобувачі набувають знань, умінь і навичок, які стануть основою для подальшого навчання, професійного зростання та виконання будь-яких навчальних завдань, передбачених в основних та вибіркових компонентах даної ОПП на засадах академічної доброчесності.

1.6 Програмні компетентності (загальні (ЗК); спеціальні (СК)):

СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.

СК3. Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.

1.7 Очікувані результати навчання (РН).

РН3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки,

РН4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.

РН7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

2. Зміст навчальної дисципліни

Курс складається з **двох змістових модулів**. Кожен модуль, у свою чергу, складається з лекційної та практичної частин:

Змістовий модуль 1. Основні напрями розвитку світової економічної думки в стародавній, середньовічний та новий періоди історії людства

Тема 1. Предмет та метод курсу «Історія економічних вчень». Економічна думка Стародавнього світу та Середньовіччя. Меркантилізм.

Предмет, об'єкт, мета та завдання дисципліни «Історія економічних вчень». Блок історико-економічних дисциплін: історія економічних вчень; економічна історія. Функції та методи дослідження «Історії економічних вчень». Структура і завдання курсу. Роль історії економічних вчень в процесі формування економічного типу мислення. Фактори формування та еволюції теоретичних економічних поглядів і концепцій.

Економічний устрій країн Стародавнього Сходу. Теоретичні погляди часів Стародавнього Єгипту, Стародавньої Індії (трактат «Артхашастра»), Стародавнього Китаю (трактат «Гуань-Цзи», конфуціанство, легізм, даосизм). Економічний устрій країн Античності. Стародавня Греція: теоретичні погляди Ксенофонта, Платона, Аристотеля. Стародавній Рим: теоретичні погляди М.Катона, братів Гракхів, М.Варрона, Л.Колумелли.

Теорія «спадної родючості землі» у Стародавньому Римі.

Закономірності розвитку феодального господарства часів Середньовіччя. Економічні погляди в системі католицької канонічної доктрини Ф.Аквінського. Економічні погляди періоду Київської Русі. «Руська правда», літопис Нестора, «Повчання дітям» В.Мономаха, Галицько-Волинський літопис.

Меркантилізм (XV – XVIII ст.). Економічна політика меркантилізму – періоду первісного нагромадження капіталу. Сутність протекціонізму. Особливості трактування природи багатства та джерел багатства на ранньому та пізньому етапах розвитку меркантилізму. Англія: теорії В. Стаффорда, Т.Мена, Дж. Стюарта. Франція: праці А. де Монкретьєна, політика Кольбера («кольберизм»). Особливості меркантилізму в Італії, Іспанії, Росії та на землях України (кінець XVII – початок XVIII ст.). Меркантилістські економічні ідеї Феофана Прокоповича, Григорія Грабянки, Самійла Величко.

Тема 2. Класична школа політичної економії. Еволюція класичної політичної економії (друга половина XVII – початок XIX ст.).

Економічні передумови виникнення капіталізму періоду вільної конкуренції. Методологія та проблематика наукових досліджень класичної школи політичної економії (XVI – XVIII ст.). Загальна характеристика наукових розробок класичної політичної економії: теорія економічної політики природної свободи та державного невтручання в економіку «laissez faire», ідеологія ринкового лібералізму; теорія вартості товару, теорія капіталу та доходів, теорія економічних криз, трактування економічної ролі держави. Теорії У. Петті: визнання виробничого походження суспільного багатства; вчення про еквівалентність обміну; вчення про ренту та ціну землі. Теорії П.Л.де Буагільбера та нове трактування функції грошей.

Теорії Ф.Кене: вчення про чистий продукт, про продуктивну працю та про класи. «Економічна таблиця» Ф.Кене (1758). Економічні погляди школи фізіократів.

А. Сміт – економіст мануфактурного періоду. Система економічних поглядів А.Сміта у роботі «Дослідження про природу та причини багатства народів» (1776 р.). Вчення про «економічну людину», теорії суспільного поділу праці, трактування грошей, вартості товару, «парадокс Сміта». Вчення А.Сміта про капітал, доходи, продуктивну та непродуктивну працю, теорія абсолютних переваг у зовнішній торгівлі.

Д. Рікардо – економіст періоду промислового перевороту. Основні положення наукової праці Д. Рікардо «Принципи політичної економії та оподаткування» (1817 р.). Вчення Д.Рікардо про трудову теорію вартості, теорію капіталу та ренти, теорію природи виникнення доходів та їх розподіл, трактування заробітної плати. Теорія порівняльних переваг у зовнішній торгівлі Д.Рікардо.

Еволюція та завершення класичної політичної економії: теорія «третіх осіб» та «закон народонаселення» Т.-Р.Мальтуса. Теорія «трьох факторів виробництва» Ж.-Б.Сея. Суб'єктивно-психологічний підхід та «теорія утримання» У.Н.Сеніора. Дж. С.Мілль «Принципи політичної економії» (1848 р.).

Тема 3. Дрібнобуржуазна критика капіталізму (С. де Сісмонді, П.Прудон).

Розвиток та протиріччя капіталістичного господарства як основа формування теорій дрібнобуржуазної критики капіталізму (початок ХІХ ст.). Економічні причини та соціально-економічні наслідки періодичних економічних криз. Критика капіталізму та ідеалізація дрібнотоварного виробництва у працях С. де Сісмонді. Місце малого бізнесу, теорія відтворення та криз С. де Сісмонді – «економічний романтизм». Економічні погляди П. Прудона на сутність капіталістичних відносин та погляди щодо реформування відносин власності. Вплив теорій П.Прудона на розвиток кредиту та зародження «тредюніонів».

Економічні погляди К. Родбертуса. Економічна програма Ф. Лассаля. «Залізний» закон заробітної плати та його критика.

Тема 4. Теорії соціалістів-утопістів (перша половина ХІХ ст.).

Історичні та економічні передумови виникнення соціальних утопій у Західній Європі (ХІХ - ХІХІІІ ст.). Теорії Томаса Мора та Томмазо Кампанелли – перші ідеї утопічного соціалізму. Концепція організації справедливого суспільства майбутнього у теоріях К.А. де Сен-Сімона. Критики капіталізму та проект нової індустріальної системи Ш. Фур'є. Вчення про асоціацію, обґрунтування переваг кооперації. Особливості англійського утопічного соціалізму. Р.Оуен про перспективи реформування капіталізму: проект «трудоx грошей», теорії суспільної власності та «справедливого обміну». Вчення соціалістів-утопістів про еволюційний перехід капіталістичного суспільства до соціального ринкового господарства.

Тема 5. Економічна теорія К.Маркса.

Історичні та економічні умови виникнення марксистської політичної економії у 4050-ті роки XIX ст. Методологічні засади формування економічної теорії К.Маркса та Ф. Енгельса.

Основні етапи розвитку економічної теорії капіталізму у працях К.Маркса. Проблематика праці «Капітал» К. Маркса. Марксизм про рушійні сили капіталістичного виробництва. Вчення К. Маркса про трудову теорію вартості товару та природу додаткової вартості. Трактатування К.Марксом теорії заробітної плати. Теорія грошей, прибутку, банківського відсотку, земельної ренти. Трактатування К. Марксом кругообігу і обороту капіталу, сутності процесів відтворення та об'єктивних причин виникнення циклічних економічних криз. Теорії соціалізму та комунізму К.Маркса та їх економічна критика у представників соціал-демократії (Е.Бернштейн та ін.).

Тема 6. Генезис та критика концепцій марксизму у працях західноєвропейських та українських економістів (XIX – XX ст.).

Генеза економічних теорій К. Маркса у працях західноєвропейських та українських економістів. Дискусії навколо «Капіталу» К. Маркса. Генеза теорії К.Маркса у працях ортодоксального, правого та лівого крила соціал-демократії. Теорії еволюції капіталістичного суспільства у представників німецької соціал-демократії: Е.Бернштейн, К.Каутський, Р.Гільфердінг. Теорії капіталістичного нагромадження та становлення «робочої аристократії». Критика теорій К.Маркса у працях І.В. Вернадського, М. Бунге, М.І. Туган-Барановського. Критика марксистських теорій у працях українських вчених – економістів, представників Київської соціально-психологічної школи (кінець XIX – початок XX с).

Змістовий модуль 2. Основні напрями розвитку світової економічної думки в новітній період історії людства

Тема 7. Німецька історична школа та соціальний напрям у світовій політичній економії. Теорії Київської соціально-психологічної школи (друга половина XIX - початок XX ст.).

Історичні та економічні передумови виникнення альтернативних класичній школі політекономії напрямів розвитку економічної думки у XIX ст. Сутність теорій Ф. Ліста – засновника «старої німецької історичної школи». Сутність «економічного націоналізму». Емпіризм та міждисциплінарний підхід. Врахування ролі неекономічних та нематеріальних чинників в процесі стимулювання економічного розвитку країни. Теорії В. Рошера, Б.Гільдебранда, К.Кніса. Започаткування досліджень економічної історії та системи національної політичної економії у Німеччині.

Консервативна течія нової німецької історичної школи. Теорії Г.Шмоллера. Концепції «реформ зверху» та «державного соціалізму», обґрунтування провідної ролі держави у розвитку капіталістичного господарства. Ліберально-реформістська течія нової німецької історичної школи. Теорії Л. Brentano про «організований капіталізм» та «соціальний мир». Теорії представників новітньої німецької історичної школи. Ідеї економічного націоналізму, типологія господарства та трактування «ідеальних» господарських систем. Критика ідей націонал-соціалізму, представлених у роботах В. Зомбарта та М.Вебера.

Гене́за теорій маржиналізму та німецької історичної школи у економічних теоріях представників Київської соціально-психологічної школи. Теорії М.І. Туган-Барановського, М.Бунге, А. Антоновича, В. Косинського та інших вчених (к. XIX – початок XX ст.).

Тема 8. Вплив маржиналізму на розвиток світової економічної науки. Австрійська школа граничної корисності. Кембриджська школа політичної економії – теорії А.Маршалла.

Етапи формування неокласичної традиції у розвитку світової економічної науки. Виникнення маржиналізму. Г. Госсен, Й. фон Тюнен, Ж. Дюпюї, О. Курно – «піонеризасновники» теорії «граничної корисності».

Австрійська школа граничної корисності. Предмет і метод дослідження маржиналізму. Теоретичні погляди К. Менгера, Е. Бем-Баверка, Ф. Візера. Сутність теорії граничної корисності та методології граничного аналізу.

Кембриджська школа. Політична економія Альфреда Маршалла. Сутність «першої революції» в політичній економії А. Маршалла. Теорії «економічної рівноваги», «попиту та пропозиції», корисності та ціни, «хрест Маршалла». «Економікс». Розвиток неокласичної традиції у працях А Пігу та Р. Хоутрі. Еволюція маржиналізму у світовій економічній науці.

Американська школа неокласики. Теорії «статики та динаміки». Теорія «граничної продуктивності» та розподілу доходів Д. Кларка. Математична школа у політичній економії. Теоретичні моделі Л. Вальраса, В. Парето. Економічна рівновага у ринковій економіці. Економічні концепції шведської (Стокгольмської) школи. Внесок у розвиток світової економічної науки К. Вікселя та Г. Касселя. Економіко-математичні розробки представників маржиналізму.

Розвиток теорії маржиналізму у роботах М.І.Туган-Барановського, Є.Слуцького та Р. Орженського, у представників «Київської соціально-психологічної школи» (к. XIX – початок XX ст.). Розвиток теорій маржиналізму та психологічного аналізу у працях О.В. Чаянова та М.Д. Кондратьєва.

Тема 9. Теорії Дж.М. Кейнса та їх еволюція у представників кейнсіанства та некейнсіанства.

Світова економічна криза 1929 - 1933 рр. Економічні причини та наслідки «Великої економічної депресії» у США. Теоретичні пошуки моделі антикризової політики та економічного зростання у світовій економічній науковій думці. Історичні передумови виникнення кейнсіанства. Теоретична система економічних поглядів Дж. М. Кейнса «Загальна теорія зайнятості, процента і грошей» (1936 р.). Кейнсіанська «революція» в політичній економії: методологія макроекономічного аналізу. Концепція мультиплікатора та формування мультиплікативного ефекту. Антикризова економічна політика та роль держави в теоріях Дж. М. Кейнса. Сутність та засоби державного регулювання ринкової економіки в теоріях Дж. М. Кейнса.

Розповсюдження кейнсіанства та особливості його прояву в різних країнах світу.

Неокейнсіанські теорії економічного зростання та економічного циклу Е. Хансена та Дж. Хікса. Теорії «економічної динаміки» Р. Харрода та «економічного зростання» О. Домара.

Посткейнсіанство та «нове кейнсіанство». Теорії Дж. Робінсон, Н. Калдора, Х. Мінські. Криза кейнсіанства у 60 - 70 рр. XX ст. Еволюція теорій кейнсіанства у XXI ст. та на початку XXI ст.

Тема 10. Теорії М. Фрідмена. Монетаризм та еволюція неокласичних теорій у світовій економічній науці.

Еволюція неокласичної теорії на початку XX ст. Неокласичні теорії економічного зростання та розвитку ринкової економіки. Третя класична ситуація в економічній науці. Еволюція теорій економічного неоконсерватизму: монетаризм (М. Фрідмен, чиказька школа неолібералізму); теорія економіки пропозиції (А. Лаффер, Дж. Гілдер, П. Робертс, Р. Манделла); нова класична макроекономіка – теорія раціональних очікувань (Дж. Мут, Р. Лукас, Т. Сарджент, Н. Уоллес). Теорії «економіки пропозиції» та «раціональних очікувань» Т. Сарджента, Р. Лукаса, С. Фішера.

Тема 11. Економічний неолібералізм.

Розвиток концепцій розвитку монополії та конкуренції у неокласичній економічній теорії. Теоретичні концепції «економічної свободи» Ф. Хайєка. Концепція «ідеальних типів господарських систем» В. Ойкена.

Чиказька школа неолібералізму – монетаризм. Методологія монетаризму. Монетарна модель циклу М. Фрідмена. Роль держави, пропозиції грошей, трактування податкової політики та ролі безробіття у теоріях монетаризму. Еволюція неокласичних теорій. Проекти податкової реформи. «Крива Лаффера». «Неокласичний синтез». Сучасні неокласичні економічні теорії. «Економікс» П. Самуельсона та його основні теоретичні концепції.

Тема 12. Сутність інституціоналізму та його еволюція у XX – на початку XXI ст.

Теоретичні погляди К. Ціолковського, І. Сікорського та С. Корольова про вплив авіації та космічних технологій на розвиток суспільного виробництва.

Історичні та економічні передумови виникнення інституціоналізму. Стара «негативна школа інституціоналізму». Соціально-психологічний інституціоналізм – теорії Т. Веблена. Соціально-правовий інституціоналізм – теорії Дж. Коммонса. Теорії В. Мітчелла – емпіричний, кон'юнктурно-статистичний інституціоналізм. Еволюція інституціонального напрямку у світовій економічній теорії. Неоінституціоналізм. Еволюція теорій трансформації капіталізму під впливом НТР. Соціальний та технологічний інституціоналізм, теорії індустріального та нового індустріального суспільства (Дж. Гелбрейт, У.Ростоу, Ж.Еллюль, Р.Арон). Теорія постіндустріального суспільства (Ж.Фурастьє, Д.Белл). Теорія прав власності та «транзакційні витрати» (Р.Коуз, О.Уільямсон, Р.Познер). Роль неоінституціоналізму у розвитку світової економічної науки (кінець ХХ – початок ХХІ ст.).

Місце та роль інституту авіаційних та космічних технологій у розвитку суспільного виробництва. Теоретичні погляди К. Цюлковського про освоєння космосу та роль космічних технологій у суспільному прогресі. Київський період у житті І.Сікорського. Роль та ідеї І.Сікорського щодо конструювання аеропланів, розвитку вантажної авіації та конструювання гелікоптерів.

Теоретичні погляди та практична діяльність С.Корольова (народився у Житомирі у 1996 р.) у сфері ракетобудування та космонавтики. Інституційний вплив авіації та космічних технологій на розвиток суспільного виробництва та забезпечення прогресу людської цивілізації.

Тема 13. Сучасні теорії та концепції еволюції ринкового господарства у працях лауреатів Нобелівської премії з економіки.

Основні пріоритети теоретичних досліджень лауреатів Нобелівської премії з економіки. Розробки у сфері пошуку моделей економічного зростання, економікоматематичного обґрунтування альтернативного вибору та раціональної поведінки суб'єктів господарювання в умовах ринку, економікоматематичного обґрунтування процесів економічної історії, теорії формування та розподілу доходів, економіки невизначеності, поведінкової економіки та ін.

Теорії В.Леонтєва: модель «витрати – випуск» та концепції глобального моделювання розвитку світового господарства. Універсальний характер теоретичної моделі «витрати-випуск» В. Леонтєва та сфери її застосування у світовій економічній науці.

Загальна характеристика провідних концепцій та теорій лауреатів Нобелівської премії з економіки. Теорії людського капіталу (Т.-В.Шульц, Г.-С. Беккер). Сучасна теорія портфельних інвестицій (Г.-М.Марковіц, В.-Ф. Шарп, М.-С.Скоул, Ф.Блек, Р.-К.Мертон).

Теорія вартості капіталу (Ф.-Е. Модільяні та М.-Г. Міллер). Теорія поведінкової економіки у роботах Г.-А.Саймона. Теорія перспектив та економічного вибору в умовах невизначеності та ризиків (Д.Канеман, А.Тверські). Теорія економіки добробуту (А.-К. Сен). Теорія кліометрії – нової економічної історії (Р.-В.Фогель, Д.-С.Норт). Теорії системи національних рахунків та макроекономічної рівноваги національної економіки (Р.-Дж.-Н. Стоун). Теорія ігор та рівновага Неша (Дж.-Ф. Неш, Дж.-Ч.Харшані).

Теоретичні концепції моделі життєвого циклу отримання доходів, навчання і споживання (Джеймс-Джозеф Хекмен). Роль теоретичних досліджень лауреатів Нобелівської премії з економіки у вирішенні актуальних соціально-економічних проблем розвитку національного та світового господарства у XX – на початку XXI ст.

3. Технічне й програмне забезпечення/обладнання

Вивчення курсу не потребує використання програмного забезпечення, крім загальнонавчаних програм та операційних систем, таких, як програми презентацій Microsoft PowerPoint, Open Office Impress, мультимедійний проєктор та комп'ютер для проведення аудиторних занять, доступ здобувачів вищої освіти до Інтернету.

4. Форми і методи навчання

Основними формами занять із навчальної дисципліни «Історія економічної думки» є практичні (семінарські) заняття та самостійна робота здобувачів вищої освіти.

При проведенні практичних занять передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як-то: робота у малих групах, рольові ігри, дискусія, публічні виступи, групові проєкти та кейс-завдання.

Здобувачі освіти опрацьовують інформацію з наукових, навчальних та лекційних джерел, в тому числі за допомогою всесвітньої мережі Інтернет і бібліотек, під час занять виконують усні та письмові завдання, виступають із доповідями та презентаціями, що можуть бути підготовленими як у групі, так і індивідуально.

Програмою курсу також передбачено індивідуальні завдання.

5. Система оцінювання та вимоги (критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти та розподіл балів, які вони отримують)

Оцінювання знань здійснюється відповідно до:

1. Положення про організацію освітнього процесу в ПрАТ «ВНЗ «МАУП» <https://surl.li/bpxlbi>
2. Положення про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП» <http://surl.li/fkfyee>

Система оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Розрахунок балів (ЗМ1, ЗМ2)

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Максимальна к-сть балів за одиницю	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування та робота на	2	13	26

семінарських (практичних) заняттях			
Виконання завдань для самостійної роботи	2	8	16
Виконання модульної роботи	20	2	40
Виконання ІНДЗ	30	1	30
Екзамен	1		40
Разом:			152
152:100 = 1,52. Здобувач набрав X балів; Розрахунок: X:1,52 = загальна кількість балів			100

5.1 Відвідування та робота на семінарських (практичних) заняттях та критерії їх оцінювання

Під час вивчення курсу виконується *робота на семінарських (практичних) заняттях по кожній з 13 тем.*

Критерії оцінювання:

правильність відповідей та розрахунків – від 0 до 1,5 балів;

відповідність оформлення практичних робіт вимогам – 0,5 бали (враховуються лише за умови нарахування балів за правильність відповідей та розрахунків).

Максимальна кількість балів за одну роботу – **2 бали.**

Максимальна кількість балів за семінарські (практичні) заняття по курсу – **26 балів.**

Зміст практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Економічна думка Стародавнього світу та Середньовіччя. Меркантилізм. 1. Теоретичні погляди часів Стародавнього Єгипту, Стародавньої Індії (трактат «Артхашастра»), Стародавнього Китаю (трактат «Гуань-Цзи»), конфуціанство, легізм, даосизм). 2. Економічний устрій країн Античності. Стародавня Греція: теоретичні погляди Ксенофонта, Платона, Аристотеля. Стародавній Рим: теоретичні погляди М.Катона, братів Гракхів, М.Варрона, Л.Колумелли. Теорія «спадної родючості землі» у Стародавньому Римі. 3. Економічні погляди в системі католицької канонічної доктрини Ф.Аквінського. Економічні погляди періоду Київської Русі. «Руська правда», літопис Нестора, «Повчання дітям» В.Мономаха, Галицько-Волинський літопис. 4. Меркантилізм (XV – XVIII ст.). Економічна політика меркантилізму – періоду первісного нагромадження капіталу. 5. Сутність протекціонізму. Особливості трактування природи багатства та джерел багатства на ранньому та пізньому етапах розвитку меркантилізму. Англія: теорії В. Стаффорда, Т.Мена, Дж. Стюарта. Франція: праці А. де Монкретьєна, політика Кольбера («кольберизм»). 6. Особливості меркантилізму в Італії, Іспанії, Росії та на землях України (кінець XVII – початок XVIII ст.). 7. Меркантилістські економічні ідеї Феофана Прокоповича, Григорія Грабянки, Самійла Величко.	2
2	Тема 2. Класична школа політичної економії. Еволюція класичної політичної економії (друга половина XVII – початок XIX ст.). 1. Економічні передумови виникнення капіталізму періоду вільної конкуренції. Методологія та проблематика наукових досліджень класичної школи політичної економії (XVI – XVIII ст.). 2. Загальна характеристика наукових розробок класичної політичної економії: теорія економічної політики природної свободи та державного невтручання в економіку «laissez faire», ідеологія ринкового лібералізму; теорія вартості товару, теорія капіталу та доходів, теорія економічних криз, трактування економічної ролі держави. 3. Теорії У. Петті: визнання виробничого походження суспільного багатства; вчення про еквівалентність обміну; вчення про ренту та ціну землі. Теорії П.Л.де Буагільбера та нове трактування функції грошей. 4. Теорії Ф.Кене: вчення про чистий продукт, про продуктивну працю та про класи. «Економічна таблиця» Ф.Кене (1758). Економічні погляди школи фізіократів. 5. А. Сміт – економіст мануфактурного періоду. Система економічних поглядів А.Сміта у роботі «Дослідження про природу та причини багатства народів» (1776 р.). Вчення про «економічну людину», теорії суспільного поділу праці, трактування грошей, вартості товару, «парадокс Сміта». Вчення А.Сміта про капітал, доходи, продуктивну та непродуктивну працю, теорія абсолютних переваг у зовнішній торгівлі. 6. Д. Рікардо – економіст періоду промислового перевороту. Основні	2

	положення наукової праці Д. Рікардо «Принципи політичної економії та оподаткування» (1817 р.). Вчення Д.Рікардо про трудову теорію вартості, теорію капіталу та ренти, теорію природи виникнення доходів та їх розподіл, трактування заробітної плати. Теорія порівняльних переваг у зовнішній торгівлі Д.Рікардо. 7. Еволюція та завершення класичної політичної економії: теорія «третіх осіб» та «закон народонаселення» Т.-Р.Мальтуса. 8. Теорія «трьох факторів виробництва» Ж.-Б.Сея. 9. Суб'єктивно-психологічний підхід та «теорія утримання» У.Н.Сеніора. 10. Дж. С.Міллер «Принципи політичної економії» (1848 р.).	
3	Тема 3. Дрібнобуржуазна критика капіталізму (С. де Сісмонді, П.Прудон). 1. Розвиток та протиріччя капіталістичного господарства як основа формування теорій дрібнобуржуазної критики капіталізму (початок XIX ст.). 2. Економічні причини та соціально-економічні наслідки періодичних економічних криз. 3. Критика капіталізму та ідеалізація дрібнотоварного виробництва у працях С. де Сісмонді. 4. Місце малого бізнесу, теорія відтворення та криз С. де Сісмонді – «економічний романтизм». 5. Економічні погляди П. Прудона на сутність капіталістичних відносин та погляди щодо реформування відносин власності. 6. Вплив теорій П.Прудона на розвиток кредиту та зародження «тредюніонів». 7. Економічні погляди К. Родбертуса. 8. Економічна програма Ф. Лассаля. «Залізний» закон заробітної плати та його критика.	2
4	Тема 4. Теорії соціалістів-утопістів (перша половина XIX ст.). 1. Історичні та економічні передумови виникнення соціальних утопій у Західній Європі (XVI - XVIII ст.). 2. Теорії Томаса Мора та Томмазо Кампанелли – перші ідеї утопічного соціалізму. 3. Концепція організації справедливого суспільства майбутнього у теоріях К.А. де Сен-Сімона. 4. Критики капіталізму та проект нової індустріальної системи Ш. Фур'є. 5. Вчення про асоціацію, обґрунтування переваг кооперації. Особливості англійського утопічного соціалізму. 6. Р.Оуен про перспективи реформування капіталізму: проект «трудових грошей», теорії суспільної власності та «справедливого обміну». 7. Вчення соціалістів-утопістів про еволюційний перехід капіталістичного суспільства до соціального ринкового господарства.	2

5	Тема 5. Економічна теорія К.Маркса. 1. Історичні та економічні умови виникнення марксистської політичної економії у 4050-ті роки XIX ст. 2. Методологічні засади формування економічної теорії К.Маркса та Ф. Енгельса. 3. Основні етапи розвитку економічної теорії капіталізму у працях К.Маркса. Проблематика праці «Капітал» К. Маркса. Марксизм про рушійні сили капіталістичного виробництва. 4. Вчення К. Маркса про трудову теорію вартості товару та природу додаткової вартості. 5. Трактатування К.Марксом теорії заробітної плати. Теорія грошей, прибутку, банківського відсотку, земельної ренти. 6. Трактатування К. Марксом кругообігу і обороту капіталу, сутності процесів відтворення та об'єктивних причин виникнення циклічних економічних криз. 7. Теорії соціалізму та комунізму К.Маркса та їх економічна критика у представників соціал-демократії (Е.Бернштейн та ін.).	2
6	Тема 6. Генезис та критика концепцій марксизму у працях західноєвропейських та українських економістів (XIX – XX ст.). 1. Генеза економічних теорій К. Маркса у працях західноєвропейських та українських економістів. 2. Дискусії навколо «Капіталу» К. Маркса. 3. Генеза теорії К.Маркса у працях ортодоксального, правого та лівого крила соціал-демократії. 4. Теорії еволюції капіталістичного суспільства у представників німецької соціал-демократії: Е.Бернштейн, К.Каутський, Р.Гільфердінг. 5. Теорії капіталістичного нагромадження та становлення «робочої аристократії». 6. Критика теорій К.Маркса у працях І.В. Вернадського, М. Бунге, М.І. Туган-Барановського. 7. Критика марксистських теорій у працях українських вчених – економістів, представників Київської соціально-психологічної школи (кінець XIX – початок XX с).	2

7	Тема 7. Німецька історична школа та соціальний напрям у світовій політичній економії. Теорії Київської соціально-психологічної школи (друга половина XIX - початок XX ст.). 1. Історичні та економічні передумови виникнення альтернативних класичній школі політекономії напрямів розвитку економічної думки у XIX ст. 2. Сутність теорій Ф. Ліста – засновника «старої німецької історичної школи». Сутність «економічного націоналізму». 3. Емпіризм та міждисциплінарний підхід. Врахування ролі неекономічних та нематеріальних чинників в процесі стимулювання економічного розвитку країни. 4. Теорії В. Рошера, Б.Гільдебранда, К.Кніса. Започаткування досліджень економічної історії та системи національної політичної економії у Німеччині. 5. Консервативна течія нової німецької історичної школи. Теорії Г.Шмоллера. 6. Концепції «реформ зверху» та «державного соціалізму», обґрунтування провідної ролі держави у розвитку капіталістичного господарства. 7. Ліберально-реформістська течія нової німецької історичної школи. 8. Теорії Л. Brentano про «організований капіталізм» та «соціальний мир». 9. Теорії представників новітньої німецької історичної школи. Ідеї економічного націоналізму, типологія господарства та трактування «ідеальних» господарських систем. 10. Критика ідей націонал-соціалізму, представлених у роботах В. Зомбарта та М.Вебера.	2
8	Тема 8. Вплив маржиналізму на розвиток світової економічної науки. 1. Австрійська школа граничної корисності. Кембриджська школа політичної економії – теорії А.Маршалла. 2. Етапи формування неокласичної традиції у розвитку світової економічної науки. 3. Виникнення маржиналізму. Г. Госсен, Й. фон Тюнен, Ж. Дюпюї, О. Курно – «піонеризасновники» теорії «граничної корисності». 4. Австрійська школа граничної корисності. Предмет і метод дослідження маржиналізму. Теоретичні погляди К. Менгера, Е. Бем-Баверка, Ф. Візера. 5. Сутність теорії граничної корисності та методології граничного аналізу. 6. Кембриджська школа. Політична економія Альфреда Маршалла. Сутність «першої революції» в політичній економії А. Маршалла. 7. Теорії «економічної рівноваги», «попиту та пропозиції», корисності та ціни, «хрест Маршалла». «Економікс». 8. Розвиток неокласичної традиції у працях А Пігу та Р. Хоутрі. Еволюція маржиналізму у світовій економічній науці. 9. Американська школа неокласики. Теорії «статистики та динаміки». 10. Теорія «граничної продуктивності» та розподілу доходів Д. Кларка. Математична школа у політичній економії.	2

9	Тема 9. Теорії Дж.М. Кейнса та їх еволюція у представників кейнсіанства та некейнсіанства. 1. Світова економічна криза 1929 - 1933 рр. Економічні причини та наслідки «Великої економічної депресії» у США. 2. Теоретичні пошуки моделі антикризової політики та економічного зростання у світовій економічній науковій думці. 3. Історичні передумови виникнення кейнсіанства. Теоретична система економічних поглядів Дж. М. Кейнса 4. «Загальна теорія зайнятості, процента і грошей» (1936 р.). Кейнсіанська «революція» в політичній економії: методологія макроекономічного аналізу. 5. Концепція мультиплікатора та формування мультиплікативного ефекту. Антикризова економічна політика та роль держави в теоріях Дж. М.Кейнса. Сутність та засоби державного регулювання ринкової економіки в теоріях Дж.М.Кейнса. 6. Розповсюдження кейнсіанства та особливості його прояву в різних країнах світу. 7. Некейнсіанські теорії економічного зростання та економічного циклу Е.Хансена та Дж. Хікса. 8. Теорії «економічної динаміки» Р. Харрода та «економічного зростання» О. Домара. 9. Посткейнсіанство та «нове кейнсіанство». Теорії Дж. Робінсон, Н. Калдора, Х Мінські. 10. Криза кейнсіанства у 60 - 70 рр. XX ст. Еволюція теорій кейнсіанства у XXI ст. та на початку XXI ст.	2
10	Тема 10. Теорії М.Фрідмена. Монетаризм та еволюція неокласичних теорій у світовій економічній науці. 1. Еволюція неокласичної теорії на початку XX ст. 2. Неокласичні теорії економічного зростання та розвитку ринкової економіки. 3. Третя класична ситуація в економічній науці. 4. Еволюція теорій економічного неоконсерватизму: монетаризм (М.Фрідмен, чиказька школа неолібералізму); 5. теорія економіки пропозиції (А.Лаффер, Дж.Гілдер, П.Робертс, Р.Манделла); нова класична макроекономіка – 6. теорія раціональних очікувань (Дж.Мут, Р.Лукас, Т.Сарджент, Н.Уоллес). 7. еорії «економіки пропозиції» та «раціональних очікувань» Т. Сарджента, Р. Лукаса, С. Фішера.	2

11	Тема 11. Економічний неолібералізм. 1. Розвиток концепцій розвитку монополії та конкуренції у неокласичній економічній теорії. 2. Теоретичні концепції «економічної свободи» Ф. Хайєка. 3. Концепція «ідеальних типів господарських систем» В. Ойкена. 4. Чиказька школа неолібералізму – монетаризм. Методологія монетаризму. 5. Монетарна модель циклу М. Фрідмена. 6. Роль держави, пропозиції грошей, трактування податкової політики та ролі безробіття у теоріях монетаризму. Еволюція неокласичних теорій. 7. Проекти податкової реформи. «Крива Лаффера». «Неокласичний синтез». 8. Сучасні неокласичні економічні теорії. 9. «Економікс» П. Самуельсона та його основні теоретичні концепції.	2
12	Тема 12. Сутність інституціоналізму та його еволюція у XX – на початку XXI ст. 1. Теоретичні погляди К. Ціолковського, І.Сікорського та С.Корольова про вплив авіації та космічних технологій на розвиток суспільного виробництва. 2. Історичні та економічні передумови виникнення інституціоналізму. 3. Стара «негативна школа інституціоналізму». 4. Соціально-психологічний інституціоналізм – теорії Т. Веблена. 5. Соціально-правовий інституціоналізм – теорії Дж. Коммонса. 6. Теорії В. Мітчелла – емпіричний, кон'юнктурно-статистичний інституціоналізм. 7. Еволюція інституціонального напрямку у світовій економічній теорії. 8. Неоінституціоналізм. Еволюція теорій трансформації капіталізму під впливом НТР. 9. Соціальний та технологічний інституціоналізм, теорії індустріального та нового індустріального суспільства (Дж. Гелбрейт, У.Ростоу, Ж.Еллюль, Р.Арон). 10. Теорія постіндустріального суспільства (Ж.Фурастьє, Д.Белл). Теорія прав власності та «трансакційні витрати» (Р.Коуз, О.Уільямсон, Р.Познер).	2

13	Тема 13. Сучасні теорії та концепції еволюції ринкового господарства у працях лауреатів Нобелівської премії з економіки. 1. Основні пріоритети теоретичних досліджень лауреатів Нобелівської премії з економіки. 2. Розробки у сфері пошуку моделей економічного зростання, економікоматематичного обґрунтування альтернативного вибору та раціональної поведінки суб'єктів господарювання в умовах ринку, економіко-математичного обґрунтування процесів економічної історії, теорії формування та розподілу доходів, економіки невизначеності, поведінкової економіки та ін. 3. Теорії В.Леонтьєва: модель «витрати – випуск» та концепції глобального моделювання розвитку світового господарства. Універсальний характер теоретичної моделі «витрати-випуск» В. Леонтьєва та сфери її застосування у світовій економічній науці. 4. Загальна характеристика провідних концепцій та теорій лауреатів Нобелівської премії з економіки. 5. Теорії людського капіталу (Т.-В.Шульц, Г.-С. Беккер). Сучасна теорія портфельних інвестицій (Г.-М.Марковіц, В.-Ф. Шарп, М.-С.Скоул, Ф.Блек, Р.-К.Мертон). 6. Теорія вартості капіталу (Ф.-Е. Модільяні та М.-Г. Міллер). 7. Теорія поведінкової економіки у роботах Г.-А.Саймона. Теорія перспектив та економічного вибору в умовах невизначеності та ризиків (Д.Канеман, А.Тверські). 8. Теорія економіки добробуту (А.-К. Сен). Теорія кліометрії – нової економічної історії (Р.-В.Фогель, Д.-С.Норт). 9. Теорії системи національних рахунків та макроекономічної рівноваги національної економіки (Р.-Дж.-Н. Стоун). 10. Теорія ігор та рівновага Неша (Дж.-Ф. Неш, Дж.-Ч.Харшані).	2
	Усього за навчальною дисципліною	26

Під час вивчення курсу виконуються завдання для самостійних робіт по запропонованих нижче темах.

Критерії оцінювання:

змістовність – 1 бал.

відповідність темі та вимогам оформлення – 1 бал.

Максимальна кількість балів за одиницю самостійної роботи – 2 бали.

Максимальна кількість балів за самостійну роботу по курсу – 16 балів.

Зміст завдань для самостійної роботи здобувача (СРЗ)

Пропоновані теми тез доповідей (реферату, статті) з курсу «Історія економічної думки»:

1. Теорії раннього та пізнього меркантилізму.
2. Економічні погляди засновника класичної політекономії В. Петті (Англія).
3. Економічні погляди засновника класичної політекономії П. Буагільбера (Франція).
4. Основні економічні ідеї фізіократичної школи.

5. Економічні погляди Ф. Кене та А. Тюрго.
6. А. Сміт як засновник цілісної системи економічної науки.
7. Економічна система Д. Рікардо і розвиток трудової теорії вартості.
8. Економічні погляди Т. Мальтуса і їх сучасне значення.
9. Економічні ідеї Ж.-Б. Сея: теорія трьох факторів виробництва і закон ринків.
10. Німецька історична школа: критика методичних засад і теоретичних ідей класичної політекономії.
11. Нова історична школа та соціальний напрям у Німеччині (М. Вебер і В. Зомбарт).
12. Маржинальна революція: умови виникнення і методологічні основи.
13. А. Маршалл – основоположник неокласичного напрямку у політекономії.
14. Мікроекономічний підхід і теорія ціноутворення А. Маршалла.
15. Американська школа маржиналізму Дж. Кларка і розвиток теорії граничної корисності.
16. Лозанська школа маржиналізму: модель загальної економічної рівноваги Л. Вальраса і оптимум В. Парето.
17. Розвиток економічної думки в Україні наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.
18. Американський інституціоналізм 20-х років ХХ ст.: методологічні засади та ідейні джерела.
19. Аналіз методології ринку Ф. Хайека.
20. Корпоративний аналіз Л. Мізеса.
21. Теорія «добробуту» А. Пігу.
22. Теорія розвитку економіки Й. Шумпетера. Теорія економічної динаміки.
23. Теорії досконалої й недосконалої конкуренції. Е. Чемберліна, Дж. Робінсон.
24. Економічне вчення Дж. Кейнса.
25. Монетаризм і його економічні концепції.
26. Концепція соціального ринкового господарства. Фрейбурзька школа неолібералізму (Ф. фон Хайек, В. Ойкен).
27. Монетарна концепція Чиказької школи неолібералізму (М. Фрідмен).
28. Концепція неокласичного синтезу П. Самуельсона.
29. Економічна думка перехідного періоду. Методологічні дискусії 20-30 рр. ХХ ст.
30. Концепції економічної динаміки та підприємства Й.А. Шумпетера.

Вимоги до написання рефератів.

Реферат є формою самостійної роботи здобувача, метою якої є поглиблення та засвоєння знань з дисципліни «Історія економічної думки».

Тему реферату здобувач визначає за першою буквою за списком групи.

В окремих випадках здобувач може самостійно запропонувати та розробити тему реферату, попередньо обговоривши її з викладачем.

Структура, зміст і тема рефератів визначаються програмою курсу, що зумовлює таку послідовність роботи:

- вибір теми;
- розробка плану;
- ознайомлення з рекомендованою літературою;
- написання та оформлення роботи.

При написанні реферату та його оформленні варто керуватися такими критеріями:

- обґрунтування вибраної теми;
- опрацювання відповідної літератури;
- наявність авторського розділу;
- наявність списку використаних джерел.

Цитати та статистичні матеріали слід обов'язково супроводжувати посиланнями на джерела інформації, які мають бути відображені у списку використаних джерел. Посилання на інформаційні джерела необхідно подавати по тексту у квадратних дужках, наприклад [15, с. 74], 15 – це порядковий номер джерела у списку літератури, а 74 – сторінка із вказаного джерела.

Реферат має складатися із вступу (актуальність теми, предмет, об'єкт, мета, завдання), основної частини (визначення проблеми та послідовне її розкриття), висновків та списку використаних літературних джерел.

Загальний обсяг реферату – до 20 машинописних сторінки формату А4 з 14 шрифтом та інтервалом 1,5, із полями (верхнє/нижнє – 2 см, ліве – 3 см, праве – 1 см.).

Слід мати на увазі, що головною вимогою до реферату є розкриття суті питань, а не кількість сторінок.

5.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Проведення модульного контролю з дисципліни «Історія економічної думки» здійснюється у формі виконання завдань модульної контрольної роботи.

Модульний контроль проходить у два етапи:

1 етап – виконання письмових завдань.

2 етап – перевірка та оцінювання результатів викладачем: відповіді оцінюються за критеріями відповідності, повноти, коректності та логічності викладу.

Характеристика завдань.

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА №1

Історія економічної думки

Дайте відповідь на наступні питання – від 0 до 20 балів

1. Дайте визначення мети і предмету курсу «Історія економічної думки»
2. Назвіть особливості економічної теорії фізіократів
3. Охарактеризуйте сутність економічного вчення А.Сміта
4. Дайте аналіз особливостей економічної системи Д.Рикардо

5. Назвіть представників та охарактеризуйте основні ідеї німецької історичної школи
6. Охарактеризуйте сутність маржинальної революції в економічній думці.

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА №2

Історія економічної думки

Дайте відповідь на наступні питання – від 0 до 20 балів

1. Охарактеризуйте ідеї представників американського інституціоналізму.
2. Дайте оцінку економічному вченню Дж.Кейнса.
3. Проаналізуйте економічні концепції представників монетаризму.
4. Фрейбурзька школа неолібералізму (Ф. фон Хайєк, В. Ойкен).
5. Концепція неокласичного синтезу П. Самуельсона.
6. Концепції економічної динаміки та підприємства Й.А. Шумпетера.

Загальна максимальна можлива кількість балів за 1 модульну контрольну роботу - 20 балів.

Час на виконання.

На виконання всього контрольного завдання відводиться **2 академічні години**.

Мінімальний поріг.

Для успішного складання модульного контролю здобувач повинен набрати не менше 12 балів (60% від максимальної кількості).

Загальні критерії оцінювання тестових завдань:

Бали	Процент виконання	Результат
19-20	91-100%	Зараховано
16-18	83-90%	
14-15	76-82%	
13	60-75%	
12	60-67%	
0-11	< 60%	Не зараховано

5.4 Індивідуальні завдання та критерії їх оцінювання

Індивідуальні завдання з навчальної дисципліни «Історія економічної думки» є формою самостійної роботи здобувача і виконуються в наступному вигляді:

1. Есе, тези доповідей, наукова стаття в фаховому збірнику, участь в наукових конференціях тощо.
2. Участь в програмах неформальної/інформальної освіти, проходження онлайн курсу від Prometheus тощо.

Під час виконання ІНДЗ оцінюються такі компоненти:

- Слайди до відповіді/презентації – 5 балів
- Повнота розкриття теми, висвітлення сучасної проблематики,

аналіз різних концепцій, підходів, ідей – 10 балів

- Якість оформлення бібліографічних даних, науковий стиль – 5 бали
- Самостійність та креативність – 10 балів

Максимальна кількість балів - 30 балів.

5.5 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Залік. Відбувається згідно з «Положення про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП» <http://surl.li/fkfyue>

Орієнтовний перелік питань для семестрового комплексного контролю:

1. Економічна думка Стародавнього Сходу.
2. Економічна думка Стародавньої Греції.
3. Економічна думка Західноєвропейського Середньовіччя.
4. Історичні умови виникнення меркантилізму та його визначальні ознаки.
5. Теорії раннього та пізнього меркантилізму.
6. Історичні умови виникнення класичної школи політичної економії, її основні риси.
7. Економічні погляди засновника класичної політекономії В. Петті (Англія).
8. Економічні погляди засновника класичної політекономії П. Буагільбера (Франція).
9. Основні економічні ідеї фізіократичної школи.
10. Економічні погляди Ф. Кене та А. Тюрго.
11. А. Сміт як ідеолог системи вільного підприємництва та фритредерської зовнішньої політики.
12. А. Сміт і його економічна система.
13. А. Сміт як засновник цілісної системи економічної науки.
14. Економічна система Д. Рікардо і розвиток трудової теорії вартості.
15. Економічні погляди Т. Мальтуса і їх сучасне значення.
16. Економічні ідеї Ж.-Б. Сея: теорія трьох факторів виробництва і закон ринків.
17. Завершення класичної політекономії: економічне вчення Дж. Мілля.
18. Німецька історична школа: критика методичних засад і теоретичних ідей класичної політекономії.
19. Дрібнотоварна критика капіталізму С. Сісмонді та П. Прудона.
20. Соціально-економічне вчення утопічного соціалізму.
21. Економічне вчення К. Маркса.
22. Нова історична школа та соціальний напрям у Німеччині (М. Вебер і В. Зомбарт).
23. Маржинальна революція: умови виникнення і методологічні основи.
24. Економічні погляди К. Менгера, Ф. Візера, О. БемБаверка.
25. А. Маршалл – основоположник неокласичного напрямку у політекономії.
26. Мікроекономічний підхід і теорія ціноутворення А. Маршалла.
27. Американська школа маржиналізму Дж. Кларка і розвиток теорії граничної корисності.
28. Лозанська школа маржиналізму: модель загальної економічної рівноваги Л.

Вальраса і оптимум В. Парето.

29. Розвиток економічної думки в Україні наприкінці XIX – на початку XX ст.
30. Розвиток економічної думки Росії (к. XIX – поч. XX ст.).
31. Економічні погляди М.І. Туган-Барановського.
32. Американський інституціоналізм 20-х років XX ст.: методологічні засади та ідейні джерела.
33. Соціально-психологічний інституціоналізм Т. Веблена.
34. Соціально-психологічний інституціоналізм Дж. Коммонса.
35. Емпірико-прогностичний інституціоналізм У. Мітчелла.
36. Аналіз методології ринку Ф. Хайека.
37. Корпоративний аналіз Л. Мізеса.
38. Теорія «добробуту» А. Пігу.
39. Теорія розвитку економіки Й. Шумпетера. Теорія економічної динаміки.
40. Теорії досконалої й недосконалої конкуренції. Е. Чемберліна, Дж. Робінсон.
41. Розвиток буржуазної політичної економії у Росії й Україні. Соціально-економічні ідеї народництва.
42. Економіко-математична школа (Є.Є. Слуцький, В.К. Дмитрієв).
43. Економічні погляди М.І. Туган-Барановського.
44. Характеристика радянської економічної науки.
45. Економічні погляди О.В. Чаянова.
46. Економічні погляди М.Д. Кондратьєва.
47. Внесок Л.В. Конторовича у радянську економічну думку.
48. Історичні, соціально-економічні й теоретичні передумови виникнення кейнсіанства.
49. Економічне вчення Дж. Кейнса.
50. Кейнсіанські доктрини державного регулювання економіки.
51. Монетаризм і його економічні концепції.
52. Концепція соціального ринкового господарства. Фрейбурзька школа неолібералізму (Ф. фон Хайек, В. Ойкен).
53. Монетарна концепція Чиказької школи неолібералізму (М. Фрідмен).
54. Концепція неокласичного синтезу П. Самуельсона.
55. Розвиток політичної економії в Україні в працях І. Вернадського, М. Туган-Барановського та інших учених.
56. Економічна думка перехідного періоду. Методологічні дискусії 20-30 рр. XX ст.
57. Розробка теорії сільськогосподарської кооперації у працях А.В. Чаянова та інших.
58. Теорія «довгих хвиль» М.Д. Кондратьєва.
59. Внесок українських економістів у розвиток економічної теорії.
60. Концепції економічної динаміки та підприємства Й.А. Шумпетера.

Шкала відповідності оцінок

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

6. Політика курсу:

Здобувачі вищої освіти дотримуються правил академічної доброчесності (згідно загальних правил Північноукраїнського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»»):

обов'язкове відвідування навчальних занять;
 активність здобувача під час практичних занять;
 робота в команді;
 своєчасне виконання завдань самостійної роботи;
 відпрацювання пропущених занять можливе під час самостійної підготовки та консультацій викладача;
 презентації та доповіді мають бути авторськими та оригінальними;
 вся література, яку здобувачі не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Здобувачі вищої освіти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Не допустимо: пропуск занять без поважних причин; запізнення на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (за винятком дозволу викладача при зверненні до текстів нормативно-правових актів); списування та плагіат.

Список літератури

Основні джерела:

1. Небога Т. Історія економіки та економічної думки : навчальний посібник / Тетяна Небога, Анатолій Вдовиченко ; Одеський державний аграрний університет. Вид. 2-ге. Одеса : Астропринт, 2024. — 140 с. Ресурси. URL: <http://lib.osau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4888/1/book2.pdf>

2. Краус Н. М. Історія економіки та економічної думки: структурно-логічні схеми, таблиці, малюнки [текст] : навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 504 с. Ресурси. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kraus_Nataliia/Istoriia_ekonomiky_ta_ekonomichnoi_dumky.pdf?PHPSESSID=l8cluscguy5havoug9cgppeeh6
3. Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. / Г.П. Пасемко, Л.Г. Бага, Г.Є. Бесєдіна та ін. Вид. 2-ге, змін. і допов. Харків: ХНАУ, 2020. 243 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/2fmb_finansy/Istoriya-ekonomiky-ta-ekonom.dumky.-Pasemko.-2020.pdf

Додаткові:

1. Фаріон М. М., Шиманська О. П., Чирак І. М. Методичні вказівки з вивчення дисципліни «Історія економічних вчень». Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 24 с. Ресурси. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/76ba022d-8304-42e4-816e-7ef7e2107a0e/content>
2. Юхименко П.І. Історія економіки та економічної думки: конспект лекцій. Біла Церква. Білоцерківський навчально-науково-виробничий комплекс «Освіта», 2019, 262 с. Ресурси. URL: https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/5596/1/istoriya_ekonomiky.pdf
3. Несененко П. П. Історія економічних учень : навчальний посібник / П. П. Несененко, О. А. Артеменко. Одеса : ОНЕУ : ФОП Гуляєва В. М., 2017. 448 с. Ресурси. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/2fmb_finansy/Istoriya-ekonomichnykh-uchen-Nesenenko.-2017.pdf

Інформаційні ресурси:

1. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Ресурси. URL: <https://www.nbuv.gov.ua/node/1539>
2. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича КНУ ім. Т. Шевченка. Ресурси. URL: <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/poshuk.php3>